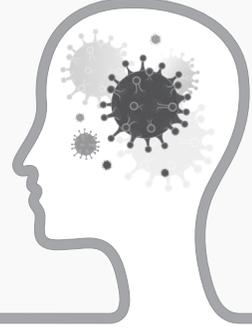

6.Bölüm

SALGINLARA BAĞLI GELİŞEN RUHSAL BOZUKLUKLAR

Beyza ERDOĞAN AKTÜRK¹

Şenel TOT ACAR²

GİRİŞ

Salgın ve beraberinde gelen değişiklikler, bireylerde farklı çeşitte ve yoğunlukta psikolojik tepkilere yol açabildiği gibi, hastalık düzeyinde bazı psikolojik bozukluklara da neden olabilir. Kişiler arasında salgının yarattığı psikolojik zorluntının yönetimi; salgından etkilenme şiddetine, çevresel faktörlere, kişilik özelliklerine, bireysel baş etme stratejilerine, hâlihazırda ruhsal bir hastalığın olup olmaması gibi faktörlere göre değişkenlik gösterebilir. Örneğin, finansal zorluk yaşayanlar, çevresel sosyal desteği zayıf olanlar, krizle zayıf başa çıkma becerileri olanlar ve bir akıl hastalığı bulunanların kitlesel afetler karşısında daha kırılgan olacağı öngörülmektedir¹. Bu bölümde salgın hastalıklar gibi felaketlerde toplumda sıklıkla görülebilecek ruhsal bozukluklardan bahsedilecektir.

Finansal zorluk yaşayanlar, çevresel sosyal desteği zayıf olanlar, krizle zayıf başa çıkma becerileri olanlar ve bir psikiyatrik hastalığı bulunanların, kitlesel afetler karşısında daha kırılgan olacağı öngörülmektedir.

¹ Arş. Gör. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi psikiyatri AD., beyzaerdogan128@gmail.com

² Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi psikiyatri AD., seneltot@gmail.com

maları önerilerine uymamalarına neden olabilir. COVID-19 pandemisi sırasında bazı kişilerin “bu virüs beni etkilemez” inancına sahip olduğunu gözlemledik. Hatta salgından etkilenmeyeceğini düşünerek, önerilen kurallara uymayan bazı kişilerin, çevresindekilere de enfeksiyonu kolayca bulaştırabildiğini gördük^{14,53,54}.

SONUÇ

Pandemi gibi geniş kitleleri etkileyen, hızla yayılan, yüksek morbidite ve mortaliteye neden olan sağlık krizleri, süreç ile ilgili belirsizlikler, yaşanan kayıplar ve hastalıktan korunmak adına alınan tedbirler bireylerde gerek fiziksel gerekse ruhsal olumsuz etkilenmelerle sonuçlanabilmektedir. Algılanan tehdidin boyutları, süreçle ilgili deneyimler, geçmiş psikiyatrik hastalıkların varlığı ve çeşitli kişilik özellikleri salgın sürecinde doğacak psikiyatrik tepkilerin özelliklerini belirleyen başlıca unsurlardır. Tüm bunların sonucunda bir takım ruhsal belirtiler gelişebilir, bunlar bir ruhsal hastalık boyutuna ulaşabilir veya zaten var olan ruhsal bozukluğun seyrini etkileyebilir. Bu bağlamda, çeşitli risk faktörlerinin tespiti ve gerekli önlemlerin erken dönemde alınması, toplumun ruh sağlığı hizmetlerine erişiminin kolaylaştırılması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

1. Pan KY, Kok AAL, Eikelenboom M, et al. The mental health impact of the COVID-19 pandemic on people with and without depressive, anxiety, or obsessive-compulsive disorders: a longitudinal study of three Dutch case-control cohorts. *The Lancet Psychiatry*. 2020;0(0). Doi:10.1016/S2215-0366(20)30491-0
2. TPD. Yaygın Anksiyete Bozukluğu. <https://www.psikiyatri.org.tr/halka-yonelik/25/yaygin-anksiyete-bozuklugu>. Erişim Ocak 11, 2021.
3. DSM-5. Arlington, VA: American Psychiatric Association; 2013.
4. Bildik T. Ölüm, kayıp, yas ve patolojik yas. *Ege Journal of Medicine* 2013;52(4):223-229.
5. Tyrer P. COVID-19 health anxiety. *World Psychiatry*. 2020;19(3):307–308. doi:10.1002/wps.20798
6. Perna G, Caldirola D. COVID-19 and panic disorder: clinical considerations for the most physical of mental disorders. *Rev Bras Psiquiatr*. 2020;43(1):110–111. doi:10.1590/1516-4446-2020-1235
7. Huremovic D, ed. (2019). *Psychiatry of Pandemics A Mental Health Response to Infection Outbreak*. Springer Nature Switzerland AG.
8. Bueno-Notivol J, Gracia-García P, Olaya B, vd. Prevalence of depression during the COVID-19 outbreak: A meta-analysis of community-based studies. *Int J Clin Heal Psychol*. 2021;21(1). doi:10.1016/j.ijchp.2020.07.007
9. Shultz JM, Baingana F, Neria Y. The 2014 Ebola outbreak and mental health: Current status and recommended response. *JAMA- J Am Med Assoc*. 2015;313(6):567–568. doi:10.1001/jama.2014.17934
10. Wu KK, Chan SK, Ma TM. Posttraumatic stress, anxiety, and depression in survivors of severe acute respiratory syndrome (SARS). *J Trauma Stress*. 2005;18(1):39–42. doi:10.1002/jts.20004

11. Shultz JM, Espinel Z, Flynn BW, vd. (2008) *Deep Prep All-Hazards Disaster Behavioral Health Training*. Deep Center, Univ. of Miami.
12. Taylor S, Asmundson GJG. Treatment of Health Anxiety. *The Wiley Handbook of Obsessive Compulsive Disorders*. John Wiley & Sons, Ltd; 2017:977–989. doi:10.1002/9781118890233.ch55
13. Liang L, Ren H, Cao R, et al. The Effect of COVID-19 on Youth Mental Health. *Psychiatr Q*. Nisan 2020:1–12. doi:10.1007/s1126-020-09744-3
14. Taylor S. (2019). *The Psychology of Pandemics*. Cambridge Scholars Publishing; <http://ebook-central.proquest.com/lib/ubc/detail.action?docID=5940200>.
15. WHO (2015). Summary of probable SARS cases with onset of illness from 1 November 2002 to 31 July 2003.
16. Gardner PJ, Moallef P. Psychological impact on SARS survivors: Critical review of the English language literature. *Can Psychol*. 2015;56(1):123–135. doi:10.1037/a0037973
17. What is catastrophizing? 6 ways to stop catastrophic thinking. <https://www.medicalnewstoday.com/articles/320844#causes>. Erişim Nisan 28, 2020.
18. Hong X, Currier GW, Zhao X, vd. Posttraumatic stress disorder in convalescent severe acute respiratory syndrome patients: a 4-year follow-up study. *Gen Hosp Psychiatry*. 2009;31(6):546–554. doi:10.1016/j.genhosppsych.2009.06.008
19. Wu P, Fang Y, Guan Z, vd. The psychological impact of the SARS epidemic on hospital employees in China: Exposure, risk perception, and altruistic acceptance of risk. *Can J Psychiatry*. 2009;54(5):302–311. doi:10.1177/070674370905400504
20. Maunder RG, Lancee WJ, Balderson KE, vd. Long-term psychological and occupational effects of providing hospital healthcare during SARS outbreak. *Emerg Infect Dis*. 2006;12(12):1924–1932. doi:10.3201/eid1212.060584
21. Torales J, O'Higgins M, Castaldelli-Maia JM, vd. The outbreak of COVID-19 coronavirus and its impact on global mental health. *Int J Soc Psychiatry*. 2020;66(4):317–320. doi:10.1177/0020764020915212
22. Park JS, Lee EH, Park NR, vd. Mental Health of Nurses Working at a Government-designated Hospital During a MERS-CoV Outbreak: A Cross-sectional Study. *Arch Psychiatr Nurs*. 2018;32(1):2–6. doi:10.1016/j.apnu.2017.09.006
23. Aşkın R, Bozkurt Y, Zeybek Z. COVID-19 PANDEMİSİ: PSİKOLOJİK ETKİLERİ VE TERAPÖTİK MÜDAHALELER. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı, 2019:37, ss 304-318.
24. Chen Q, Liang M, Li Y, vd. Mental health care for medical staff in China during the COVID-19 outbreak. *The Lancet Psychiatry*. 2020;7(4):e15–e16. doi:10.1016/S2215-0366(20)30078-X
25. Holmes EA, O'Connor RC, Perry VH, vd. Multidisciplinary research priorities for the COVID-19 pandemic: a call for action for mental health science. *The Lancet Psychiatry*. 2020;7(6):547–560. doi:10.1016/S2215-0366(20)30168-1
26. Valdés-Flórida MJ, López-Díaz Á, Palermo-Zeballos FJ, vd. Reactive psychoses in the context of the COVID-19 pandemic: Clinical perspectives from a case series. *Rev Psiquiatr y Salud Ment (English Ed)*. 2020;13(2):90–94. doi:10.1016/j.rpsmen.2020.07.004
27. Ferrando SJ, Klepac L, Lynch S, vd. COVID-19 Psychosis: A Potential New Neuropsychiatric Condition Triggered by Novel Coronavirus Infection and the Inflammatory Response? *Psychosomatics*. 2020;61(5):551–555. doi:10.1016/j.psych.2020.05.012
28. Kırılı U, Binbay T, Elbi H. COVID-19 pandemisi ve psikotik belirtiler. *Klin Psikiyatr Derg*. 2020; ek 1(23):81–85.
29. *The Lancet Neurology*. Long COVID: understanding the neurological effects. *Lancet Neurol*. 2021;20(4):247. doi:10.1016/S1474-4422(21)00059-4
30. Fikir.Gen.Tr. Kişiliğin Tanımı, Gelişimi ve Şekillenmesi. <https://www.fikir.gen.tr/kisiligin-tanimi-gelisimi-ve-sekillenmesi/>. Erişim Mayıs 3, 2021.

31. Psikolojik.gen.tr. (2021). Kişilik Kuramları, Özellikleri ve Araştırmaları. <https://www.psikolojik.gen.tr/kisilik-kuramlari.html>. Erişim Mayıs 3, 2021.
32. Costa PT, McCrae RR. Neuroticism, Somatic Complaints, and Disease: Is the Bark Worse than the Bite? *J Pers.* 1987;55(2):299–316. doi:10.1111/j.1467-6494.1987.tb00438.x
33. Costa PT, McCrae RR. Domains and Facets: Hierarchical Personality Assessment Using the Revised NEO Personality Inventory. *J Pers Assess.* 1995;64(1):21–50. doi:10.1207/s15327752jpa6401_2
34. Somer O, Korkmaz M, Tatar A. Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin Geliştirilmesi-1: Ölçek ve altölçeklerin oluşturulması. *Türk Psikol Derg.* 2002;17(49):21–33. <https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php>. Erişim Mayıs 3, 2021.
35. Asmundson GJ, Taylor S, Cox BJ. *Health Anxiety: Clinical and Research Perspectives on Hypochondriasis and Related Conditions*. Wiley; 2001.
36. Ferguson E. Hypochondriacal Concerns and the Five Factor Model of Personality. *J Pers.* 2000;68(4):705–724. doi:10.1111/1467-6494.00113
37. Spielberger CD. (1979). *Understanding stress and anxiety*. Harper & Row.
38. Ecker W, Kupfer J, Gönner S. Incompleteness and harm avoidance in OCD, anxiety and depressive disorders, and non-clinical controls. *J Obsessive Compuls Relat Disord.* 2014;3(1):46–51. doi:10.1016/j.jocrd.2013.12.001
39. Huang WL, Chen TT, Chen IM, vd. Harm avoidance and persistence are associated with somatoform disorder psychopathology: A study in Taiwan. *J Affect Disord.* 2016;196:83–86. doi:10.1016/j.jad.2016.02.009
40. Melli G, Chiorri C, Carraresi C, vd. The two dimensions of contamination fear in obsessive-compulsive disorder: Harm avoidance and disgust avoidance. *J Obsessive Compuls Relat Disord.* 2015;6:124–131. doi:10.1016/j.jocrd.2015.07.001
41. Frost RO, Steketee G. (2002). *Cognitive Approaches to Obsessions and Compulsions*. 1. baskı. Pergamon.
42. Green JS, Teachman BA. Predictive validity of explicit and implicit threat overestimation in contamination fear. *J Obsessive Compuls Relat Disord.* 2013;2(1):1–8. doi:10.1016/j.jocrd.2012.09.002
43. Steketee G, Frost R, Bhar S, vd. Psychometric validation of the obsessive belief questionnaire and interpretation of intrusions inventory - Part 2: Factor analyses and testing of a brief version. *Behav Res Ther.* 2005;43(11):1527–1542. doi:10.1016/j.brat.2004.07.010
44. Birrell J, Meares K, Wilkinson A, vd. Toward a definition of intolerance of uncertainty: A review of factor analytical studies of the Intolerance of Uncertainty Scale. *Clin Psychol Rev.* 2011;31(7):1198–1208. doi:10.1016/j.cpr.2011.07.009
45. Kilgo DK, Yoo J, Johnson TJ. Spreading Ebola Panic: Newspaper and Social Media Coverage of the 2014 Ebola Health Crisis. *Health Commun.* 2019;34(8):811–817. doi:10.1080/10410236.2018.1437524
46. Gentes EL, Ruscio AM. A meta-analysis of the relation of intolerance of uncertainty to symptoms of generalized anxiety disorder, major depressive disorder, and obsessive-compulsive disorder. *Clin Psychol Rev.* 2011;31(6):923–933. doi:10.1016/j.cpr.2011.05.001
47. Fergus TA, Bardeen JR, Orcutt HK. Examining the specific facets of distress tolerance that are relevant to health anxiety. *J Cogn Psychother.* 2015;29(1):32–44. doi:10.1891/0889-8391.29.1.32
48. Parlapani E, Holeva V, Nikopoulou VA, vd. Intolerance of Uncertainty and Loneliness in Older Adults During the COVID-19 Pandemic. *Front Psychiatry.* 2020;11:1. doi:10.3389/fpsy.2020.00842
49. Shihata S, McEvoy PM, Mullan BA, vd. Intolerance of uncertainty in emotional disorders: What uncertainties remain? *J Anxiety Disord.* 2016;41:115–124. doi:10.1016/j.janxdis.2016.05.001

50. Miller SM. Cognitive informational styles in the process of coping with threat and frustration. *Adv Behav Res Ther.* 1989; 11:223–234.
51. Miller SM, Sarason IG, Pierce GR. Monitoring and blunting of threatening information: Cognitive interference and facilitation in the coping process. İçinde: *Cognitive Interference: Theories, Methods, and Findings.* ; 1996. [https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=ArG3AwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA175&dq=Miller,+S.+M.+\(1996\).+-Monitoring+and+blunting+of+threatening+information:+Cognitive+interference+and+facilitation+in+the+coping&ots=oYdHx14zTV&sig=el4DQb9Q_aHE5SWP48FU9pCZXjw&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=ArG3AwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA175&dq=Miller,+S.+M.+(1996).+-Monitoring+and+blunting+of+threatening+information:+Cognitive+interference+and+facilitation+in+the+coping&ots=oYdHx14zTV&sig=el4DQb9Q_aHE5SWP48FU9pCZXjw&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false). Erişim Mayıs 4, 2021.
52. Miller SM, Fleisher L, Roussi P, vd. Facilitating informed decision making about breast cancer risk and genetic counseling among women calling the NCI's Cancer Information Service. *J Health Commun.* 2005;10(SUPPL. 1):119–136. doi:10.1080/07366290500265335
53. Weinstein ND. Unrealistic optimism about future life events. *J Pers Soc Psychol.* 1980;39(5):806–820. doi:10.1037/0022-3514.39.5.806
54. Küçükparlak İ, Güleç G, Erdoğan Taycan S vd. COVID-19 SALGININDA SAĞLIK ÇALIŞANLARININ TÜKENMİŞLİKTEN KORUNMA REHBERİ.; 2020. <https://www.psikiyatri.org.tr/uploadFiles/14202016552-TukenmislikCOVID.pdf>. Erişim Mayıs 12, 2020.